

buiten op den voorhof staan, bevinden de Nederlandsche lantaarns zich in de „Honden”, het heiligste centrale gebouw van den „Iemitsutempel” (afb. 6), naast de fraaie votieven, welke, zooals de wapens met de drie pitten aanduiden, van leden van 't Tokugawahuis of anders van de allergrootste landsheeren afkomstig zijn. Deze votieven zijn kraanvogels, bamboes (teekens van lang leven en geluk) enz.

Verder vindt men nog in het museum te Nikkō, waar de persoonlijke eigendommen van den eersten Tokugawa-shōgun te zien zijn, een aantal artikelen, die van het etiket „Hollandsch” voorzien zijn: een juweelkist met snijwerk (afb. 7), een klok met Japansche uurkarakters, een „eenhoorn”, e. d. De catalogi zijn echter in dat opzicht niet eenstemmig en men houde in 't oog, dat tot nog voor korten tijd in Japan „Hollandsch” een aanduiding was voor al het Westersche en dat b.v. ook de Portugeezen reeds uurwerken hebben aangeboden. Wel is het zeker, dat de Japanners onze klokken met gewichten gekend hebben, aangezien daarvan nog wel een eigenaardige nabootsing wordt aangetroffen. Aan 't gewicht is dan een wijzer bevestigd, die volgens Japansche indeeling de uren van een etmaal aangeeft. Deze behooren echter feitelijk in een later gedeelte van dit opstel thuis; hier kan volstaan worden met de vermelding.

Ten slotte vindt men ook aan de overige graven der Tokugawashōguns, o.a. aan dat, bij de Zōzōji-tempel te Shiba in Tōkyō wel eens een ornament, dat wordt bestempeld als van Hollandsche afkomst te zijn. Doch dergelijke mededeelingen zijn niet zonder nadere contrôle te aanvaarden.

Zoo bleef de Nederlandsche Compagnie dan in Japan gevestigd en bood jaarlijks, na 1790 om de 4 jaar, haar geschenken aan. Echter is het bekend, dat ze al gauw na de afbraak van de gebouwen op Hirado gedwongen was naar Nagasaki te trekken (1641), waar ze het sinds 1635 voor de Portugeezen gestichte en door het verblijf van onze voorvaders vermaard geworden Deshima betrok. De waaivormige afbeelding van dat eiland is zoo dikwijls gepubliceerd, dat we die bekend mogen onderstellen. Hoe het eiland destijds in de baai van Nagasaki lag, weten we ook van tal van kaarten uit de 17e en 18e eeuw, waarop ook de Nederlandsche schepen staan. Een daarvan is reeds bij een vroeger artikel opgenomen. Echter is nu het gedeelte om de baai drooggelegd en de aldus ontstane stadswijk heet thans in haar geheel „Deshima”. Het voormalige eigenlijke eiland is echter nog duidelijk op den plattegrond van de stad te herkennen. Reeds vroeger *) heb ik een en ander elders besproken, en aangewezen, hoe de factorij er uitzag; daarom kan nu volstaan worden met de behandeling van hetgeen er van over is en enkel merkwaardige desbetreffende kunstwerken.

*) „Indië”, 4e jaargang, blz. 484.